

שבשדה אין להסתפק, שאותם וְדָא לֹא קִנִּי הִלּוּקָה, שכן פשוט
שלא התכוין למוכרם לו, אלא הספק בהא מה שְׁשִׁיר בְּאוֹתוֹ חֲרוֹב
– כלומר, על חציו השני של אותו חרוב ששיר בו המוכר מחצה
לעצמו, האם אותו קִנִּי הִלּוּקָה, שכן המוכר גילה דעתו שמשיר
רק חצי חרוב פלוני, ולא את חציו השני, או דְּלָמָא – שמא אֶפְּלִי
את מה שְׁשִׁיר המוכר בדבריו בְּאוֹתוֹ חֲרוֹב ולא אמר שאינו כולל
במכירה וכלומר, את חציו השני, נְמִי לֹא קִנִּי הִלּוּקָה, ואף על פי
ששיר לעצמו רק חצי חרוב, אין כוונתו שהחצי השני מכור. אֶפְּר
לִיה – השיב לו רב ששת, לֹא קִנִּי הִלּוּקָה גם את חצי החרוב שלא
שיר המוכר לעצמו.

מקשה הגמרא על רב ששת: אִיתִּיבִיה, שנינו בברייתא, אם אמר
המוכר 'שדי מכורה לך חצי מִחְצֵי חֲרוֹב מורכב פְּלוֹנִי', או אמר 'חֲוִין
מִחְצֵי סֶפֶן שקמה פְּלוֹנִי', את שְׁאָר חֲרוֹבִין שבשדה לֹא קִנִּי הִלּוּקָה
וסברה הגמרא לפרש, מֵאֵי לֹא – האם אין כוונת הברייטא שרק
את שְׁאָר הַחֲרוֹבִין הוא דִּלָּא קִנְהָה, אבל הָא מַה שְׁשִׁיר בְּאוֹתוֹ חֲרוֹב
– את חצי החרוב ששיר בדבריו ולא אמר שאינו כולל במכירתו
קִנְהָה הִלּוּקָה, ונמצא מבואר בברייתא דלא כרב ששת. מתרצת
הגמרא: אֶפְּר לִיה רב ששת, לֹא – אין כוונת הברייטא שרק את
שאר החרובים לא קנה הִלּוּקָה, אלא אֶפְּלִי את מה שְׁשִׁיר בדבריו
המוכר בְּאוֹתוֹ חֲרוֹב ולא אמר שאינו כולל במכירתו, נְמִי לֹא קִנְהָה
הִלּוּקָה, ואין אומרים שכוונת המוכר היתה לשיר את חציו האחד
ולמכור את חציו השני.

מבאר רב ששת שאכן מסתבר כדבריו: תַּרְעָה שגם את חציו השני
לא קנה הִלּוּקָה, דְּאִילּוּ – שהרי אילו אֶפְּר לִיה מוכר ללוקח 'שְׁדִי
מְכֻוֹרָה לָךְ חֲוִין מִחְצֵי שְׂדֵה פְּלוֹנִי', וכי נאמר שכיון שהזכיר שמשיר
לעצמו חצי שדה, רק תִּהְיֶה – אותו חצי שדה הוא דִּלָּא קִנְהָה
הִלּוּקָה, הָא אִידֶךָ – אבל את חצי השני קִנְהָה הִלּוּקָה, והלא אי
אפשר לומר כן, שהרי רק שדה אחת מכר לו, אֶלָּא פשוט באופן זה
שהלוקח לֹא קִנִּי אף את חצי השני, ואם כן הִכָּא נְמִי כשאמר 'חֲוִין
מחצי חרוב פלוני', לֹא קִנִּי הִלּוּקָה אף את חציו השני של אותו
חרוב.

אגב שהובא לעיל מחלוקת רב ודייני גולה, מביאה הגמרא נידון
אחר שתלדוהו במחלוקת דייני גולה עם דייני ארץ ישראל.
מסתפקת הגמרא: בְּעָא מִינִיה רב עֲמֶרֶם מֶרֶב תְּסָא, הַמִּפְקִיד אֶצְלוֹ
הַכִּירִי מעות בְּשִׁטָּה, כלומר, כתב לו הנפקד שטר שהפקיד אצלו
וחתמו עליו עדים, וכשבא המפקד לתובעם אֶפְּר לו הנפקד
הַחֲרוֹתִים לָךְ, מהו, האם כאשר יש שטר ביד המפקד נאמן הנפקד
לומר שהחזיר את הפקדון. מבארת הגמרא את הספק: מִי אֶפְּרִינָן
שנאמן הוא לומר החזרתי, שהרי מִינִי – מתוך דִּא עָנִי אֶפְּרִינָנו
– שאם היה רוצה היה יכול לפטור עצמו בכך שהיה טוען
שהפקדון אבד באונס, ודיה מְהִינָן בטענה זו ששבועה, שהרי אין
השטר שבדי המפקד סותר טענה זו, לכן הִשְׁתָּא נְמִי – גם עכשיו
שטוען החזרתי את הפקדון, יש לו להיות מְהִינָן בטענתו, ואין
לחשוש שמא משקר הוא בטענת החזרתי, כיון שאם היה שקר
היה טוען שנאנס ואבד הפקדון והיה נפטר בכך, ככל שומר הטוען
נאנסו שהאמינה לו תורה בשבועה, ומה לו לשקר ולטוען החזרתי.
או דְּלָמָא – שמא אין הנפקד נאמן לומר החזרתי, משום דאֶפְּר לִיה
המפקד, אם כדברך שהחזרת את הפקדון, שְׁמִיךְ בְּיָדִי מֵאֵי בְּעִי –
מדוע נמצא שטר ההפקדה בידי, והרי דרך הנפקד לקחת את
השטר בשעה שמחזיר את הפקדון וכדי שלא יחזור ויתבענו, ואף
משום 'מיגו' אין להאמינו, שהרי זה כמיגו נגד עדים החתומים
בשטר שמכחישים אותו. אֶפְּר לִיה – השיב לו רב חסדא, מְהִינָן –
הרי אין נאמן, שהרי סברת 'מיגו' מסיעתה. שאל אותו רב עמרם,
מדוע הוא נאמן בטענתו, וְלִימָא לִיה – הרי יאמר לו המפקד, אם
אכן החזרת לי, שְׁמִיךְ בְּיָדִי מֵאֵי בְּעִי – מדוע השארת את שטר
ההפקדה בידי, והרי זה כמיגו כנגד עדים החתומים בשטר
שמעידים שלא נפרע. אֶפְּר לִיה רב חסדא, וְלִימָעְמִיד – לשיטתך
שאתה רוצה לומר שנחתמת טענת המפקד שהשטר שבידו מוכיח
שלא החזירו לו אין הנפקד נאמן לומר החזרתי, וְכִי אֶפְּר לִיה נָאֻסוּ

ואילו שמאל וקרנא שהיו דִּינִי גֻלָּה אֶפְּר כלל אחר בזה, כָּל
שְׁתֵּי עֶלְוִי בִּבְשֻׁ – כל אילן רך עד כדי שהעל המונח בצווארי
השוררים כופפו ואין האילן מעכב את השור מלחרוש כדרכו סביב
האילנות, אינו אילן חשוב, ולא תִּי שִׁיר – אינו בכלל מה ששיר
המוכר לעצמו כשאמר 'חֲוִין מחאילנות', אלא הוא כלול במכירה.
וְכָל אֵילָן שְׁאֵין הָעוֹל בִּבְשֻׁ – כופפו, והוא מעכב את חרישת
השוררים, הרי זה אילן חשוב, וְתִי בכלל שִׁיר. מבארת הגמרא
את דברי רב ודייני גולה ושמאל וקרנא: וְלֹא פְּלִיגִי – לא נחלקן
אמוראים אלו מה כלול בשורו של המוכר, אלא הָא – דברי רב
נאמרו בְּדִיָּקָלִי – כשהיו בשדה רק עצי דקלים ואותם שיר לעצמו,
שבהם שייך שיעור זה של 'כל שעולים לו בחבל', כיון שאי אפשר
לעלות לדקלים גבוהים אלא בחבל, ואילו שיעור של 'כל שאין
העול בבשו' של שייך בדקלים, כיון שגם דקל שהעול כופפו עדיין
חשוב הוא אם עולים לו בחבל. – דברי דייני גולה אמרו
מֵאִלְפִי – כשהיו בשדה אילנות אחרים ואותם שיר לעצמו, שבהם
לא שייך שיעור זה של 'כל שעולים לו בחבל', שהרי עליהם עולים
על ידי הענפים היוצאים מצידי האילן ואין צריך להם חבל, אלא
שיעור חשיבותם הוא במה שאין העול כובשם.

הגמרא חזרת לדון במה ששנינו בסוף השקמה וחרוב המורכב
אינם כלולים במכירת השדה. מסתפקת הגמרא: בְּעָא מִינִיה רב
אֶהָא בְּר חוּנָא מֶרֶב שִׁשֶׁת, אם היו לו בשדה הרבה עצי חרוב
מורכבים וסדני שקמה, ואמר לקונה 'השדה מכורה לך חֲוִין מִחְצֵי
המורכב פְּלוֹנִי', או 'חֲוִין מִסֶּפֶן השקמה פְּלוֹנִי', מהו – מה דינם של
שאר החרובים והסדנים שבשדה. שהרי אמנם אם היה שותק, כל
החרובים והסדנים שבשדה לא היו כלולים במכירה ובמבואר
במשנתנו, אך באופן זה שאמר 'חֲוִין מחרוב פלוני', שמא כוונתו
היתה למעט בשורו ולשיר רק את החרוב המסוים ולא את שאר
חרובים, ולכן רק את אִוְתוֹ חֲרוֹב ששיר המוכר לעצמו הוא דִּלָּא
קִנִּי הִלּוּקָה, הָא את שְׁאָר חֲרוֹבִים שלא שיר, קִנִּי. או דְּלָמָא – שמא
נאמר, שאף על פי שלא הוצרך לשיר לעצמו בפרשת את החרוב
והסדן, מכל מקום לא נתכוין לגרע כוחו במה שפירש שמשיר את
החרוב והסדן, ולכן את שְׁאָר חֲרוֹבִין נְמִי לֹא קִנִּי. אֶפְּר לִיה – השיב
לו רב ששת, באופן זה לֹא קִנְהָה הִלּוּקָה לא את אותו חרוב ולא את
שאר חרובים המורכבים שבשדה.

מקשה הגמרא על רב ששת: אִיתִּיבִיה, שנינו בברייתא, אם אמר
המוכר 'שדי מכורה לך חצי מִחְצֵי המורכב פְּלוֹנִי', או 'חֲוִין מִסֶּפֶן
השקמה פְּלוֹנִי', לֹא קִנְהָה. וסברה הגמרא לפרש, מֵאֵי לֹא – האם
אין כוונת הברייטא שרק את אִוְתוֹ חֲרוֹב ששיר הוא דִּלָּא קִנְהָה, הָא
– אבל את שְׁאָר חֲרוֹבִין שבשדה קִנְהָה, ואין סבר רב ששת שלא קנה
אף את שאר החרובין. מתרצת הגמרא: אֶפְּר לִיה רב ששת, לֹא –
אין כוונת הברייטא שרק את החרוב והסדן ששיר לא קנה הִלּוּקָה,
אלא כוונתה שְׁאֶפְּלִי את שְׁאָר הַחֲרוֹבִין שבשדה נְמִי לֹא קִנְהָה.
מבאר רב ששת שאכן מסתבר כדבריו: תַּרְעָה שגם את שאר חרובים
לא קנה, דְּאִילּוּ – שהרי אילו אֶפְּר לִיה מוכר ללוקח 'שְׁדִי מְכֻוֹרָה לָךְ
חֲוִין מִשְׂדֵּה פְּלוֹנִי' הסמוכה לשדה זו, ויש לו למוכר עוד שדות
אחרים. וכי נאמר שכיון ששיר שדה אחת, רק את תִּהְיֶה – השדה
ששיר הוא דִּלָּא קִנְהָה, הָא אֶתְרִינָתָא – אבל את שאר שדותיו
האחרים קִנְהָה הִלּוּקָה, והלא אי אפשר לומר כן שהרי רק שדה אחת
מכר לו. אֶלָּא פשוט באופן זה שהלוקח לֹא קִנְהָה גם את שאר
השדות חֲוִין מאותה שדה שמכר לו. ואם כן הִכָּא נְמִי – אף כאן
שאמר 'חֲוִין מחרוב פלוני', אין לפרש ששיר רק את אותו חרוב,
אלא לֹא קִנְהָה הִלּוּקָה אף את שאר החרובים המורכבים שבשדה,
שהרי כל חרוב חשוב כשדה בפני עצמה, והוא לא מכר לו אלא
שדה אחת.

הגמרא מביאה שיש שאמרו שהסתפק רב אחא בר הונא ספק
אחר: וְאִיכָא דְּאֶפְּרִי, בְּעָא מִינִיה רב אֶהָא בְּר חוּנָא מֶרֶב שִׁשֶׁת ספק
אחר, אם אמר המוכר 'שדי מכורה לך חֲוִין מִחְצֵי חֲרוֹב מורכב
פְּלוֹנִי', או אמר לו 'חֲוִין מִחְצֵי סֶפֶן שקמה פְּלוֹנִי', מהו – מה דינם
באופן זה. מבארת הגמרא את הספק: לגבי דִּין שְׁאָר הַחֲרוֹבִין

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' א

- | | | | |
|---|--|---|---|
| 1 | – אם היה טוען הנפקד נאנסו, מִי מְצִי אָמַר לֵיהּ – האם יכול | יש לו להיות נאמן במיגו, ואין זה כמיגו כנגד עדים, משום שאפשר | 5 |
| 2 | המפקיד לטעון כנגדו שְׂמַרְדָּךְ בְּיָדִי מֵאִי בָּעִי, הרי ודאי אף אתה | שלא הקפיד הנפקד לקחת את השטר בשעה שהחזיר את הפקדון, | 6 |
| 3 | מודה באופן זה שאין זה טענה, שהרי אין השטר סותר את טענת | שהרי אף אם יתבענו הנפקד עם השטר הרי יוכל לפטור עצמו | 7 |
| 4 | 'נאנסו', ונאמן הנפקד בטענתו, אם כן אף כשטוען הנפקד החזרתי | בטענת נאנסו. אָמַר לֵיהּ רב עמרם, | 8 |

בבא בתרא דף ע עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) רלא

לומר החזרתי כאשר השטר ביד המפקיד, ודייני ארץ ישראל
סוברים כמותו.
דוחה הגמרא: **אמר**, לא בזה נחלקו דייני גולה ודייני ארץ ישראל,
אלא **בפולי עלמא** – כל האמוראים **אית להו דרב חסדא** – סוברים
כרב חסדא שנאמן הנפקד לומר החזרתי מחמת 'מיגו' אף נגד
טענת 'שטרך בידי מאי בעי', **והקא ביהא קמיפלגי** – וגבי הנידון
אם גובה את הפקדון מהיתומים בדבר זה נחלקו, **דמר סבר** – דייני
גולה סברו שגובה מהם גם את הפקדון, והיתומים אינם יכולים
להיפטר בטענה שאביהם החזירו, משום **דאם איתא דפרעיה** – אם
אכן החזיר אביהם את הפקדון בחייו, **מימר הוה אמר** – היה אומר
להם בשעת מיתתו שהחזירו, וכיון שאביהם לא אמר כן בשעת
מיתתו, וגם השטר נמצא ביד התובע, אין אנו טוענים עבור
היתומים שאביהם החזירו. **ופר סבר** – דייני ארץ ישראל סברו,
שאין זה ראייה ממה שאביהם לא אמר כן בשעת מיתתו, משום
דאימור מלאך המות הוא דאנטיה – שמא מלאך המות הרגו
פתאום ולא הספיק לומר כן לבניו. ולכן טוענים עבור היתומים
שאביהם החזיר את הפקדון, ואין התובע יכול להוציא מהם אלא
את חלק המלוה.
הגמרא מביאה שני דינים שאמר רב הונא בר אבין שלכאורה
סותרים זה את זה, ומיישבת זאת על פי החילוק האמור: **שלח רב**
הונא בר אבין שני דינים, האחד, **המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר**
לי החריתיו לה, נאמן במיגו שהיה יכול להיפטר בטענת נאנסו, ואין
המפקיד יכול לטעון כנגדו 'שטרך בידי מאי בעי' וכשיטת רב
חסדא לעיל. והשני, **שטר כיס היוצא על היתומין שנתן לאביהם**
מעות ב'עיסקא' שחציה מלוה וחציה פקדון וכפי שנתבאר לעיל,
נשבע הנותן שלא החזיר לו אביהם את המעות וגובה פולו – את
כל המעות שנתן וכשיטת דייני גולה לעיל. מקשה הגמרא: תרתי
– שני דינים אלו סותרים זה את זה, שהרי כיון שהנפקד נאמן לומר
החזרתי את הפקדון, אף אנו נטעון כן ליתומים שאביהם החזיר את
מחצית המעות שהם פקדון, ומדוע גובה את כל השטר מן
היתומים. מתרצת הגמרא כמו שחילקו לעיל: **שאני הָתָם** – שונה
הדבר בבא לגבות את הפקדון מהיתומים, משום **דאם איתא**
דפרעיה – שאם אכן אביהם החזיר את הפקדון, **מימר הוה אמר** –
היה אביהם אומר להם בשעת מיתתו שכבר החזיר את הפקדון,
וכיון שאביהם לא אמר כן בשעת מיתתו, וגם השטר נמצא ביד
המפקיד, אין אנו טוענים עבור היתומים שאביהם החזירו.
הגמרא מפרשת כמי ההלכה בנידון שטר כיס היוצא על היתומים:
רבא אמר, **הלכתא** כדייני ארץ ישראל, שבשטר כיס היוצא על
היתומים **נשבע המפקיד וגובה מהם רק את המחציה** שהוא מלוה.
אמר מר זוטרא, **הלכתא כדייני גולה**, שהמפקיד נשבע ונוטל את כל
המעות. שואלת הגמרא: **אמר ליה רבינא זוטרא**, איך אתה
אומר שהלכה כדייני גולה שנשבע וגובה את כולו, והא **אמר רבא**
שההלכה היא שנשבע **וגובה מחציה**. משיבה הגמרא: **אמר ליה מר**
זוטרא, **אנן** – אנחנו, את דינים דדייני גולה

סוף סוף הרי גם **כי אמר ליה נאנסו לאו נשבעה בעי** – וכי לא היה
צריך להשבע על כך כדי להיפטר, שנאמר (שמות כב ז) 'שבעת תהיה
בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', ואם כן אף כשטוען
החזרתי אין לו להיות נאמן מחמת המיגו בלא שישבע על כך,
ואילו מדברין שאמרת נאמן סתם, משמע שנאמן בלא שבועה.
אמר לו רב חסדא: אכן כשם שבטענת נאנסו נאמן רק בשבועה,
הקא נמי – כך גם בטוען החזרתי **מאי נאמן** – מה שאמרת, שנאמן,
כוונתי שנאמן **בשבועה**.
מבררת הגמרא האם דינו של רב חסדא מוסכם: **לימא בפלוגתא**
דהני תנאי – האם דינו של רב חסדא שהנפקד נאמן לומר החזרתי,
תלוי במחלוקת. **דתנאי**, שכן מצינו מחלוקת גבי **שטר כיס היוצא**
על היתומים – כלומר, בא אחד והוציא ליתומים שטר שכתוב בו
שהוא מסר לאביהם מעות כדי שיתעסק בהם ויתן לו חצי מן
הרווח שישתכרו המעות, ותובע אותם החזירו לו את המעות
שנתן לאביהם, והיתומים אינם יודעים אם אביהם החזיר המעות,
שמואל וקרנא שהיו דייני גולה **אמר**, **נשבע בעל השטר שלא**
החזיר לו אביהם את המעות וגובה מן היתומים פולו – את כל
המעות שנתן, ורב אמר ורב אסי שהיו דייני ארץ ישראל **אמר**,
נשבע בעל השטר שאביהם לא החזיר לו את המעות וגובה מן
היתומים רק מחציה – מחצית מן המעות שנתן. מבארת הגמרא את
מחלוקתם: **ורבולי עלמא** – בין דייני גולה ובין דייני ארץ ישראל
אית להו דנתרדעי – סוברים הם את דינים של חכמי נהרעדא,
דאמרי נתרדעי (ב"מ קד) **האי עיקרא** – המוסר מעות לחבירו כדי
שיתעסק ויריח בהם ויחלקו ביניהם הרווחים, תיקנו חכמים שהיה
המעות **פלגא מלוה** – מחציתם היא מלוה אצל מקבל המעות, והרי
הוא חייב באחריותם אף אם יאנסו, **ופלגא פקדון** – ומחציתם
פקדון ביד המקבל, ואינו חייב באחריות אונסים. ומשום כך, כולם
מודים שאת מחצית המעות שהם מלוה גובה הנותן מן היתומים
בשבועה, כיון שעל מעות הללו אם היה אביהם טוען החזרתם,
לא היה לו 'מיגו' שיכל לטעון נאנסו, שהרי גם אם היה טוען
'נאנסו' היה חייב באחריותם, ולכן אינו נאמן בטענת החזרתם,
שהרי יאמר לו התובע 'שטרך בידי מאי בעי', אבל לגבי המחצית
שהיא פקדון נחלקו, וסברה הגמרא לפרש, **מאי לאו הקא**
מיפלגי – האם לא בדבר זה נחלקו דייני גולה ודייני ארץ ישראל,
דמר סבר – דייני גולה סוברים, שאביהם לא היה נאמן לטעון
החזרתי ולהיפטר, על אף שיש לו טענת 'מיגו' שהיה יכול לומר
נאנסו, משום **דכפי אמר ליה** – יכול הנותן לטעון כנגדו, אם אכן
החזרת לי את המעות **שקדך כפי מאי בעי**, ולכן אף ליתומים אין
טוענים כן, ומשום כך גובה מהם הנותן גם את מחצית הפקדון. ופר
סבר – דייני ארץ ישראל סוברים, לא – אין הנותן יכול לטעון
לאביהם 'שטרך בידי מאי בעי', משום שהיה לאביהם מיגו שהיה
יכול לטעון נאנסו ולהיפטר, וכיון שהיה האב נאמן לומר החזרתי
את הפקדון, לכך אף אנו טוענים עבור היתומים שאביהם החזיר
את הפקדון, ואינו יכול לגבות מהם את מחצית הפקדון, ונמצא,
שדייני גולה חולקים על רב חסדא וסוברים שאינו נאמן במיגו

אגרות קודש

ב"ה ז' ניסן, תשכ"ב

ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים וכו'

מו"ה ישראל שי'

שלום וברכה!

... למשי"כ ע"ד מכתב בקשר עם ספרו שעומד להו"ל - מאד רציתי לבוא עכ"פ בקצרה. ומחפש

הנני עכ"פ שעה קטנה פנוי. ורוב וכמה טרדות שבבוי. ואולי יעלה בידי לאחר חה"פ. וצ"ע אם כדאי
לחכות. ועל כתי"ר להחליט בזה. וכשם שמקבלים שכר כו'.